

Hannele Louhelainen, KTeO
erityisasiantuntija
OAJ
etunimi.sukunimi@oaj.fi

OPETTAJANA VAI YRITTÄJÄNÄ YRITTÄJYYTTÄ EDISTÄMÄSSÄ - KOMMENTTIPUHEENVUORO

Elinkeinoelämällä ja ammattikorkeakouluilla on yhä enenevässä määrin tarvetta lisätä yhteistyötä keskenään. Ammattikorkeakoulujen osaaminen jää yrityksiltä kuitenkin helposti pimentoon, koska asioidessa puhutaan eri kieltä. Eri strategioissa korkeakouluilta odotetaan kannustavampaa otetta tukea opiskelijoita yrittäjyyteen – ryhtymään yrittäjäksi. Opetuksen odotetaan tarjoavan tarpeellisia valmiuksia yrittäjän uralle ja luovan edellytyksiä yritystoiminnalle että yrityksen kasvulle.

Yrittäjyys käsitteenä ohjaa erilaisiin käsitetulkintoihin. Yrittäjyys on enemmän kuin business – se on elämäntapa ja intohimoa, vahvaa verkostoitumista ja tiimityötä, sitoutumista ja vastuullisuutta. Yritystoiminta on vakavasti otettavaa lainsäädännön ohjaamaa toimintaa ja toiminnan on oltava taloudellisesti voitollista. Hyvä tuote- tai palveluidea yksin ei riitä, vaan yrittäjällä tulee olla valmiuksia liiketoimintaosaamisen, markkinoinnin, taloushallinnon ja prosessien hallinnan alueella.

Paineet opettajan yrittäjä- ja työelämäosaamisesta ovat kovat etenkin työelämän suunnalta. Positiivista on, että opettajilta tulevat viestit osaamisestaan yritys-elämän kehittämistyöstä ovat rakentavia ja valoisia. Oulun seudun ammattikorkeakoulussa työskentelevän Päivi Vesalan tutkimuksen tavoitteena oli tutkia opettajien kokemuksia yritysten kehittämistyöstä ja verrata niitä konsultin työhön. Vesala toteaa tutkimuksessaan, että ”opettajat kokivat onnistuneensa yritysten kehittämistyössä ja heidän asiantuntijuus vastasi hyvin pk-yritysten toiminnan kehittämistarpeita. Opettajat kokivat toimivansa yrityksissä muutosagentteina, joiden tehtävänä oli viedä asioita eteenpäin, eivät pelkkinä asiantuntijoina”.

Opettajaan kohdistuvia odotuksia yrittäjyyteen ja tutkimus- ja kehittämistoimintaan liittyvissä asioissa on hyvä tarkastella kahdesta lähtökohdasta: ammattikorkeakoulu ja tutkimus- ja kehittämistyö sekä

opettajan rooli ja yrittäjämäinen osaaminen kehittämistyössä ja toisena opettaja ja yrittäjyys – oman substanssiosaamisen jalostaminen ja ylläpitäminen yrittäjänä. Olisiko ammattikorkeakoulu ja opettaja valmis rakentamaan t&k -toiminnan ympärille edellisten sekoitemallia. Tällä tarkoitan sitä, että ammattikorkeakoulussa opettaja tutkisi ja kehittäisi oman yrityksensä puitteissa ja muodostaisi opiskelijoista kehittämisryhmän projektin ympärille. Tällöin opettaja olisi yrittäjä; hän ottaisi yrittäjän riskit sekä arvioisi maksullisen palvelutoiminnan tarjoajana opiskelijan osaamista ja suoritusta.

Moni opettajista toimii yrittäjänä jo ammattikorkeakouluun tullessaan tai hänestä tulee opettajamatkallaan yrittäjä – sivutoiminen tai päätoiminen. Mutta olla opettaja ja olla yrittäjä – sivutoimisenakin - on yhdistelmänä erittäin haasteellinen kokonaisuus. Yrityksen pitäminen on täysipainoista työtä ja opettaminen työnä on kokoaikaista kehittämistä ja kehittymistä, jotta opettaja voi olla vahva osaaja osaajien joukossa – ohjata oppimaan ja tehdä työelämän kanssa yhteistyötä yhteisellä kielellä.

Artikkelissa lähtökohtana ovat työolojen ja asenteiden ideaalitalanne ammattikorkeakoulussa – opettaja pitää omasta osaamisestaan huolta toimimalla yrittäjänä opettamallaan sektorilla. Hän rakentaa yritystoiminnan kautta hyviä verkostoja, joista myös hyötyvät niin opiskelijat kuin ammattikorkeakoulu. Opettaja voi käyttää sovitusti työaikaan yritystoimintaan osana osaamisen kasvattamista ilman, että se häiritsee opettamista ja sen laadukkuutta tai että toiminta on kilpailevaa toimintaa esimerkiksi ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistyön kanssa.

Ammattikorkeakoulussa työilmapiiri on yrittäjyyteen ja yrittäjä-opettajamahdollisuuteen kannustava ilman negatiivisia intohimoja ja työyhteisössä on laadittu yritystoiminnalle yhteisesti pelisäännöt, joihin toiminnan voi sopeuttaa. Win win.

Arjessa ja puheissaan ammattikorkeakoulut kannustavat opettajia yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja työelämäyhteyksien ylläpitoon esimerkiksi oman yrityksen kautta, mutta käytänteet ovat vielä osoittaneet jotain muuta. Kuntapuolella toimiessaan monen kohdalla sivutoimiluvan hakeminen tai -ilmoituksen jättäminen on jo ensimmäinen kompastuskivi näiden kahden ammattiyhdistelmän toteutumisessa. Monissa ammattikorkeakouluissa on menty käytänteeseen, että opettajan tulee anoa suoraan sivutoimilupaa – käyttää toimintaan työaikaan tai ei. Joko anomuksen ja ilmoituksen erot eivät ole koulutuksen kentällä selvät tai yritystoimintaa ei todellisuudessa arvosteta ammattikorkeakoulun puolelta ja sitä ei nähdä opettajan väylänä kasvattaa osaamistaan tai sitten toiminta on aiheuttanut arjessa hankaluuksia jossain

muodossa. Yksityisellä sektorilla työsopimuslaki ei tunne sivutoimisuutta ja lupa- ja hakemuskäsitettä, vaan laki lähtee siitä, että työntekijä ei voi harjoittaa kilpailevaa toimintaa ilman työnantajan lupaa.

Työntäyteinen opettaja kokee myös monesti "huonommuuttaan" siitä, että toiminta sekä yrittäjänä että opettajana syö aikaa toisiltaan ja tulevatko kaikki tehtävät asianmukaisesti hoidetuksi. 1600 tuntia opettajatehtäviä ja yrityksen työt päälle vievät lepoajasta ja palautumisesta osan.

Ammattikorkeakoulutuksen kehittyminen ja laadun elementit ovat opettajan osaamisessa ja että hänen osaamisen kehittämiseen panostetaan, osaamista arvostetaan niin substanssi- kuin pedagogisista lähtökohdista ja työtä resursoidaan mielekkäästi. Opettaja kasvattaa valmiuksiaan yrittäjyyteen ja yritystoimintaan myös projektiosallistumisen ja työelämäkontaktienkin kautta. Lisäksi opettajankoulutuksessa pyritään antamaan opettajille taitoja, joita he tarvitsevat verkostoituessaan työelämän tahojen kanssa. On otettava huomioon, että yrittäjyys on vain yksi osa opettajaosaamista.

Ammattikorkeakoulussa tapahtuvan t&k -toiminnan osalta näyttäisi edelleen olevan selkeämpää, että kehittämishankkeesta tai projektista sovitaan yrityksen ja ammattikorkeakoulun välillä ja opettaja on alusta asti mukana sopimassa asioista ja siirtämässä niitä osaksi opetusta. Opettaja toimii mukana vastuullisena ja opettajana yrittäjämäisellä otteella. Kehittämistoiminta on vuosien saatossa laajentunut ja tulee entisestään laajenemaan että vakavoitumaan. Ammattikorkeakoulujen on jatkossa kiinnitettävä huomio yhä enemmän yhteistyösopimuksien sisältöön muun muassa tekijänoikeudellisissa asioissa. Työelämän kanssa tehtävä kehittäminen tulee kehittymään ja saa uusia toimintamuotoja ja siksi perusta on rakennettava hyvin.

Kaiken kaikkiaan korkea-asteen koulutuksen hyvä perusta on turvattava, sillä se kasvattaa erinomaista laatua. Opettajien kehittyminen ei ole enää yksilön asia, vaan koko organisaation tulee olla mukana. Myös yrittäjyysvalmiuksien tuottaminen opiskelijoille tulee olla kaikkien toimijoiden yhteinen haaste – koulutuksen järjestäjän, Opetusministeriön, Työ- ja elinkeinoministeriön, julkisten ja yksityisten organisaatioiden sekä elinkeinoelämän.

"Työ ei tekemällä lopu, mutta tekemättä kyllä."